

УДК 343.52

Д. М. Шебаніц

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПІДРОБКУ ДОКУМЕНТІВ ПРО ВАКЦИНАЦІЮ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Стаття присвячена аналізу національного законодавства, зокрема численних підзаконних актів щодо проблемних питань вакцинації, виявлення існуючих колізій та прогалин, які перешкоджають її ефективному правовому регулюванню. Встановлено, що в останні роки через пандемію, спричинену поширенням коронавірусної інфекції серед юридичної наукової спільноти актуалізувалося питання щодо дослідження кримінальної відповідальності у сфері підробки медичних документів. Водночас в Україні розпочалося активне ведення діалогу між державою та суспільством з питань вакцинації. Через збільшення кількості представників антивакцинаторського руху, надання розголосу та поширення у засобах масової інформації стосовно певних ускладнень зі здоров'ям, які нібито спричинені вакциною від інфекції COVID-19, керівництво країни, а саме Міністерство охорони здоров'я, Міністерство освіти та науки, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини та інші представники державної влади зіткнулися з поширенням недовіри серед населення з питання щеплень. Нагальна необхідність масового вакцинування здебільше не підтримується суспільством, тому виникає попит на незаконне придбання підроблених документів про вакцинацію та подальше їх використання. Наведені дані з Єдиного державного реєстру досудових рішень стосовно винесених рішень за підробку та використання підроблених медичних документів, зокрема COVID сертифікатів та ПЛР тестів. Зазначено, що чинне національне кримінальне законодавство містить норми, які передбачають кримінальну відповідальність за підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів, в тому числі мова йде і про офіційні медичні документи. У дослідженні надається правовий огляд положень проекту Закону щодо внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за підробку документів, що стосуються проведення профілактичних щеплень, а також окреслений досвід провідних європейських країн щодо кримінальної відповідальності за підробку та використання документів про щеплення. Дійшли висновку щодо недоцільності запровадження посиленої відповідальності за підробку документів, що стосуються проведення профілактичних щеплень.

Ключові слова: коронавірусна інфекція COVID-19, підробка документів, COVID-сертифікат, ПЛР-тест, законодавство, кримінальна відповідальність.

DOI 10.34079/2226-3047-2022-12-23-24-44-52

Постановка проблеми. У 2019 році світ зіштовхнувся з подією, яка поставила під загрозу життя та здоров'я мільйонів людей. Мова йде про пандемію, спричинену швидким розповсюдженням коронавірусної інфекції SARS-CoV-2.

Наголошуємо на тому, що коронавірусна інфекція COVID-19 і на сьогодні залишається однією з найактуальніших проблем у всьому світі. Деякі профільні науковці вказують на те, що пік поширення пандемії може бути ще попереду.

Варто зауважити, що на сьогодні організації та установи різних спрямувань як на державному (національному), так і на глобальному (міжнародному) рівні впроваджують

різномірні заходи, що в свою чергу носять охоронно-забороняючий та дозвоільно-стимулюючий характер. Потреба ефективної протидії розповсюдження коронавірусної інфекції COVID-19 надає зазначеним заходам більш раціонального та прагматичного характеру. При цьому, слід зацентувати увагу на тому, що праву у цьому надається провідне значення, саме воно надає вищезгаданим заходам офіційного та нормативно-обов'язкового характеру, який має за мету упорядкування та систематизацію їх проведення.

Вважаємо, що в умовах боротьби з поширенням вірусу COVID-19 не слід наділяти національне законодавство якостями та можливостями не притаманними останньому. Також при оцінюванні права чи, зокрема, законодавства на рівні дійсного використання та визначення можливостей, на нашу думку, має домінувати саме раціональний та прагматичний підхід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання кримінальної відповідальності за підробку документів про вакцинацію та їх подальшого використання стало предметом дослідження багатьох науковців, зокрема таких як В. Стеценко, І. Сенюта, І. Кубарева, О. Кононенко, Н. Дубицьку, І. Демченко та ін.

Метою статті є визначення доцільності запровадження додаткової кримінальної відповідальності за підробку документів про вакцинацію та їх використання.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку зі швидким розповсюдженням коронавірусної інфекції, зокрема і на території України, Кабінет Міністрів України своєю постановою від дев'ятого грудня 2020 року запровадив карантин (Кабінет Міністрів України, 2020). До того ж, варто вказати і на те, що у вересні 2020 року Міністерство охорони здоров'я оновило єдиний державний протокол щодо лікування хворих на коронавірусну хворобу. Це було зроблено задля здійснення належного, ефективного і якісного лікування людей та подальшого запобігання стрімких темпів розповсюдження вірусу COVID-19.

Запровадження загальнонаціонального карантину дало поштовх до актуалізації питання серед вітчизняної юридичної наукової спільноти щодо меж втручання країни в права людини та охоронювані законом інтереси задля захисту публічних інтересів. До того ж, на нашу думку, у площині теорії та практики додатково підіймається проблема співвідношення особистих інтересів із колективними, чи то іншими словами, громадськими та забезпечення громадського здоров'я завдяки масовій імунізації (Гуцуляк, 2020, с. 51).

Відтак, масова відмова від вакцинації стала однією з нагальних та глобальних проблем сучасності, адже передусім така безпосередньо стосується життя та здоров'я мільйонів людей по всьому світу. Проте, не зважаючи на існуючу потребу в мінімізації кількості нещеплених осіб, міжнародні договори та національне українське законодавство наразі не передбачають суцільно-примусової вакцинації від коронавірусної інфекції COVID-19.

Водночас із цим, посилаючись на недостатність запроваджених заходів, Міністерство охорони здоров'я своїм наказом від десятого жовтня 2021 року затвердило перелік організацій, представники яких підлягають обов'язковій вакцинації проти коронавірусної інфекції COVID-19. На нашу думку, слід звернути увагу на те, що де-юре, особи не зазначені у такому переліку не підлягають обов'язковому вакцинуванню, проте де-факто державою створені такі умови, за яких людина, яка не має відповідного сертифікату про вакцинацію не має змоги проживати повноцінне життя, зокрема вільно користуватися громадським транспортом, відвідувати магазини, заклади громадського харчування, заклади для відпочинку та проведення дозвілля, до яких зазвичай відносять кінотеатри, музеї, театри тощо (Лисенко, с. 69).

Такий стан речей та утиски з боку держави стали безпосередньою причиною масових підробок документів про вакцинацію тими особами, хто не може здійснити процедуру вакцинування за станом здоров'я або з будь-яких інших причин.

Перш ніж розкрити сутність кримінальної відповідальності за підробку документів про вакцинацію та їх подальше використання, вважаємо доречним більш детально зупинитися саме на законодавчому врегулюванні проблемного питання вакцинації. Відтак, з-поміж провідних засад конституційного ладу, Основний Закон нашої країни містить норму, яка регламентує, що людина, її життя, здоров'я, честь та гідність, недоторканність та безпека є найвищою соціальною цінністю. У цей же час Конституція України наголошує на тому, що будь-яка людина володіє не тільки правами, але й має певні обов'язки перед суспільством. До того ж, варто зацентувати увагу і на тому, що при цьому людина має звертати увагу і на те, чи не порушуються її діями права і свободи інших людей. Додатково вказуємо на те, що Конституція передбачає право кожного на охорону здоров'я. Принцип такої охорони знаходить своє відображення у забезпеченні санітарно-епідемічного благополуччя, а також через державне фінансування відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм (Конституція України, 1996).

Відповідно до вищезгаданого та згідно з визначеннями, які містяться в національному законодавстві щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, можна зробити висновок, що приписи Основного Закону України можна розкрити як визнання права кожної людини перебувати, а відповідно і проживати, працювати та навчатися, в безпечному для її здоров'я оточенні, тобто, іншими словами, такому, що не становить загрози. Зокрема й такої як захворювання на вірусні інфекції, які за загальним правилом, можуть передаватися від людини до людини або ж опосередковано через інші заражені організми чи предмети (Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення, 1994).

Повертаючись до питання кримінальної відповідальності за підробку та використання документів про вакцинацію, на нашу думку, варто навести відомості з Єдиного державного реєстру судових рішень. Відтак, станом на січень 2023 року за пошуковим запитом підроблення (співучасть у підробленні) та використання документів про вакцинацію, а саме COVID-сертифікатів та довідки про проведення щеплень винесено вже близько 300 вироків. Проведений аналіз окремих судових рішень надає підстави вказати, що більшість з них носить обвинувальний характер. За загальним правилом призначається покарання у вигляді штрафу в розмірі не менше п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян. При цьому, вважаємо доречним вказати, що перший обвинувальний вирок за підробку COVID-сертифікатів було винесено у жовтні 2021 року. А винний лікар отримав штраф у розмірі тридцяти чотирьох тисяч гривень та позбавлення права діяльності за фахом на один рік (Єдиний державний реєстр судових рішень, 2021).

Підробка документів, зокрема і медичних, є злочином, передбаченим чинним національним кримінальним законодавством. Проте зважаючи на нагальну існуючу проблему, суб'єктами законодавчої ініціативи був внесений на розгляд законопроект щодо посилення кримінальної відповідальності за підробку документів про вакцинацію, а саме щодо внесення змін до чинного Кримінального кодексу України про встановлення відповідальності за підробку документів, що стосуються проведення профілактичних щеплень. Зазначений законопроект передбачав своїм змістом доповнення Кримінального кодексу України статтею 321 з позначкою 3, яка в свою чергу мала б запровадити кримінальну відповідальність за:

- використання особою завідомо підроблених документів, які підтверджують проведення профілактичних щеплень проти особливо небезпечних інфекційних хвороб;
- внесення медичним працівником завідомо неправдивих відомостей до медичної документації щодо проведення профілактичних щеплень проти особливо небезпечних інфекційних хвороб;
- виготовлення з метою збуту або збут підроблених документів, які підтверджують проведення профілактичних щеплень проти особливо небезпечних інфекційних хвороб.

Законодавцем запропоновано встановити штрафну санкцію за вищезгадані правопорушення від сімнадцяти до ста сімдесяти тисяч гривень або позбавлення волі від двох до трьох років (в залежності від тяжкості скоєного правопорушення) (Проект Постанови..., 2021).

При цьому, вважаємо доречним наголосити на тому, що авторами вищезгаданого законопроекту запропоновано встановлення кримінальної відповідальності не тільки за підробку сертифікатів про вакцинацію, але і:

- результатів ПЛР-тестування;
- довідок про одужання від коронавірусної хвороби;
- рекламу та пропонування продажу підробок;
- придбання підробок;
- внесення медичними працівниками неправдивих даних до електронної системи охорони здоров'я.

До того ж, варто зауважити, що автори законопроекту пропонують законодавчо передбачити звільнення від кримінальної відповідальності у випадку добровільної здачі підроблених документів та подальшого безпосереднього сприяння у розкритті такого злочину. Але таке положення пропонується використовувати лише стосовно тих осіб, які вчинили таке правопорушення вперше (Лисенко, с. 470).

Разом із винесенням зазначеної законодавчої ініціативи у національній юридичній науковій спільноті розпочалася дискусія стосовно питання криміналізації правопорушень у сфері підробки документів про вакцинацію, адже з моменту впровадження загальнодержавного карантину на думку як науковців, так і практикуючих юристів, відбувається порушення конституційних прав та свобод людини і громадянина. Зважаючи на те, що конституційні права та свободи людини і громадянина гарантуються Конституцією України та не можуть бути скасовані, деякі науковці наголошують на тому, що примусова обсервація особи є безпосереднім порушенням права на свободу та особисту недоторканість, що в свою чергу передбачено Основним Законом України, зокрема статтею 29. Наступним прикладом нехтування правами людини є обмеження користування громадським транспортом особами, у яких відсутні документи про вакцинацію, що прямо порушує право на свободу пересування. Ще одне порушення стосується статей 24 та 33 Конституції України.

Окрім цього, на нашу думку, запропонований та вищезгаданий проект Закону щодо встановлення відповідальності за підробку документів про профілактичні щеплення не є юридично обґрунтованим. Адже стаття 358 чинного кримінального національного законодавства вже встановлює відповідальність за підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів. Так, аналіз вказаної статті Кримінального кодексу України дозволяє вказати на те, що наразі в Україні достатньо законодавчих приписів задля належного та ефективного врегулювання питань відповідальності за вчинення правопорушень у сфері підроблення документів про вакцинацію, а також їх подальшого використання. Відтак, підробка

офіційного документа, який в свою чергу видається чи посвідчується підприємством, установою, організацією, фізичною особою – підприємцем або будь-якою іншою особою, яка має безпосереднє право видавати або ж посвідчувати такі документи, з метою подальшого використання його підроблювачем чи іншою особою або збут такого документа слід кваліфікувати за частиною 1 статті 358 чинного кримінального закону України. Натомість, складання або видача працівником юридичної особи незалежно від форми власності, який не є службовою особою, завідомо підроблених офіційних документів, які посвідчують певні факти, що мають юридичне значення чи надають певні права або звільняють від обов'язків, за наявності підстав підпадає під ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого частиною 2 статті 358 Кримінального кодексу України. При цьому, складання, видачу службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення нею до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення такою особою офіційних документів слід кваліфікувати за статтею 366 чинного кримінального законодавства. Варто зауважити, що в разі, коли має місце використання завідомо підробленого документа, вказане діяння за наявності підстав слід кваліфікувати за частиною 4 статті 358 Кримінального Кодексу України (Кримінальний кодекс України, 2001).

Також, вважаємо доречним вказати і на невдалу конструкцію формулювання диспозиції, запропонованих згаданим нами раніше законопроектом змін у кримінальне законодавство України, зокрема мова йде про формулювання «завідомо підроблені документи». Це твердження, на думку окремих представників національної юридичної наукової спільноти вимагає додаткового доведення факту обізнаності особи-правопорушника під час використання сертифікату про вакцинацію про факт його належності (справжності). Саме тому, доведення суб'єктивного ставлення особи-правопорушника стосовно відповідного злочину є обов'язковим для обвинувачення (Савенко та Лукомська, 2022, с. 1006).

Зважаючи на вище викладене, ми розділяємо думку окремих науковців про те, що встановлення додаткової, чи то іншими словами, спеціальної кримінальної відповідальності за підроблення документів про профілактичні щеплення стане понадмірною криміналізацією, що спричинить негативні наслідки у вигляді створення штучної конкуренції чинних кримінальних норм та згодом порушить принцип економії кримінально-правової репресії (Мостепанюк, 2021, с. 122).

Відтак, Верховною Радою України було відхилено запропоновану законодавчу ініціативу стосовно доповнення кримінального законодавства України статтею, яка передбачила б запровадження кримінальної відповідальності за підробку документів про вакцинацію.

На нашу думку, варто згадати і досвід деяких провідних європейських країн, де владою посилена відповідальність за підробку та використання медичних документів, зокрема й COVID-сертифікатів. Так, наприклад, у Греції винних у видачі підроблених медичних документів лікарів штрафують на суму у розмірі п'яти тисяч євро за кожен окремий випадок порушення чинного законодавства (Bargen, 2021).

У Франції у випадку встановлення факту правопорушення, власник незаконно отриманого сертифікату повинен сплатити штраф у розмірі не менше ніж від ста тридцяти п'яти до чотирьох тисяч євро. Натомість особам, які безпосередньо здійснюють дії підробки медичних документів, загрожує покарання у вигляді позбавлення волі строком від двох до п'яти років (Bargen, 2021).

Одне з найсуворіших покарань за підробку та використання підроблених медичних документів, зокрема і COVID сертифікатів запроваджене у Німеччині. В цій країні за вищезгадані нами правопорушення особі загрожує штраф в розмірі до двадцяти п'яти тисяч євро, а також позбавлення волі строком від 5 до 10 років відповідно (Bargen, 2021).

Водночас, наприклад у Канаді за використання підроблених медичних документів, зокрема і COVID-сертифікатів особі загрожує штраф у розмірі щонайменше від сімсот п'ятдесяти до ста тисяч доларів, а також рік позбавлення волі (Bargen, 2021).

Комплексне дослідження чинного національного кримінального законодавства та аналіз судової практики, дозволяє стверджувати, що за підроблення COVID-сертифікатів, ПЛР-тестів та інших медичних документів із неправдивою інформацією про проходження особою вакцинації від коронавірусної інфекції COVID-19 можуть нести кримінальну відповідальність не тільки медичні працівники та їх посібники, які безпосередньо підробляють, складають та видають завідомо підроблені сертифікати, а також інші медичні документи, а й покупці таких підроблених документів, зокрема, і тих, що існують в електронному вигляді.

Важливо пригадати і той факт, що Україна ще у серпні 2021 року долучилася до електронної системи COVID-сертифікатів Європейського Союзу. А відтак, з того моменту, видані нашою країною COVID-сертифікати, визнаються в країнах-членах Європейського Союзу. Діяльність медичних працівників щодо підробки документів, з-поміж яких є і COVID-сертифікати, негативно впливає не тільки на національну систему охорони здоров'я, а й підриває міжнародний імідж нашої країни, чи то іншими словами, завдає суттєвої шкоди репутації України у світовому просторі.

Отож, в такому складному та комплексному питанні щодо примусової вакцинації превалює принцип важливості суспільних інтересів над особистими. Проте, на нашу думку, такий стан речей виправданий лише в тому випадку, якщо таке втручання має об'єктивно існуючі підстави. Підсумовуючи вищевикладене, варто констатувати, що замість доповнення чинного кримінального законодавства юридично необґрунтованими нормами, слід розробити реально ефективну та дієву стратегію подолання пандемії, спричиненої поширенням коронавірусної інфекції COVID-19, яка б в свою чергу не обмежувала гарантовані Конституцією України права та свободи людини і громадянина.

Бібліографічний список

- Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001. *Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III* [online]. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>> (дата звернення 11.11.2022 р.).
- Гуцуляк, О., 2020. Правове регулювання обов'язкової вакцинації як засобу забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя. *Науково-практичний юридичний журнал Публічне право*, 4(40), с. 50–61.
- Єдиний державний реєстр судових рішень, 2021. Відомості Державного реєстру судових рішень [online]. Доступно: <<https://reyestr.court.gov.ua>> (дата звернення 06.12.2022 р.).
- Закон України Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення № 4004-ХІІ, 1994. *Верховна Рада України* [online]. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>> (дата звернення: 06.12.2022 р.).
- Кабінет Міністрів України, 2020. Постанова про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 № 1236. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantinu-ta-zaprovadzheniya-obmezhuvalnih-protiepidemichnih-zahodiv-1236-091220>> (дата звернення 06.12.2022 р.).
- Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України* [online]. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text>> (дата звернення: 06.12.2022 р.)

- Лисенко, А. В., 2021. *Щодо проблем кримінальної відповідальності за підробку документів, які стосуються проведення профілактичних щеплень*. В: С. В. Ківалов (ред.). Національний університет «Одеська юридична академія». *Права людини – пріоритет сучасної держави*. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Одеса, 10 грудня 2021 року. [online]. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021, с. 468–472. Доступно: <<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/18687/Лисенко%20А.%20В.%20Щодо%20проблем%20кримінальної%20відповідальності%20за%20підробку%20документів....pdf?sequence=1&isAllowed=y>>
- Мостепанюк, Л. О., 2021. Проблемні питання запровадження кримінальної відповідальності за підроблення документів, що стосуються проведення профілактичних щеплень. В: Національна академія внутрішніх справ. *Актуальні проблеми кримінального права*. Матеріали XII Всеукраїнської науково-теоретичної конференції, присвяченої пам'яті проф. П. П. Михайленка. Київ, 18 лист. 2021 р. [online]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, с. 120-122. Доступно: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/20138/1/Конф.%20матеріали%20кри м.%20право_ВЕРСТКА_2021_p121-123.pdf>
- Проект Постанови про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за підробку документів, що стосуються проведення профілактичних щеплень 6084/П, 2021. *Верховна Рада України* [онлайн]. Доступно: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72830> (дата звернення: 06.12.2022 р.).
- Савенко, В. П. та Лукомська, А. А., 2022. Кримінальне право у контексті пандемії COVID-19: кримінальна відповідальність за підробку документів про щеплення. В: The 8th International scientific and practical conference “*Modern directions of scientific research development*” (January 26–28, 2022) BoScience Publisher, Chicago, USA, с. 1002–1008.
- Bargen, 2021. *Відповідальність за підробку COVID-сертифікатів* [online]. Доступно: <https://bargen.com.ua/2021/11/13/vidpovidalnist-za-pidrobku-covid-sertyfikativ/> (дата звернення 06.12.2022 р.).

References

- Bargen, 2021. *Vidpovidalnist za pidrobku COVID-sertyfikativ [Liability for forgery of COVID-certificates]* [online]. Available at: <<https://bargen.com.ua/2021/11/13/vidpovidalnist-za-pidrobku-covid-sertyfikativ/>> (Accessed on 06.12.2022 p.) (in Ukraine)
- Hutsuliak, O., 2020. Pravove rehuliuвання обов'язкової вакцинзації як засобу забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя [Legal regulation of mandatory vaccination as a means of ensuring sanitary-epidemic well-being]. *Naukovo-praktychnyi yurydychnyi zhurnal Publichne pravo*, 4(40). p. 50–61 (in Ukraine).
- Kabinet Ministriv Ukrainy, 2020. Postanova pro vstanovlennia karantynu ta zaprovadzhennia obmezhuvalnykh protyepidemicnykh zakhodiv z metoiu zapobihannia poshyrenniu na terytorii Ukrainy hostroi respiratornoi khvoroby COVID-19, sprychynenoї koronavirusom SARS-CoV-2 № 1236 [Resolution on the establishment of quarantine and the introduction of restrictive anti-epidemic measures to prevent the spread of the acute respiratory disease COVID-19 caused by the SARS-CoV-2 coronavirus on the territory of Ukraine No. 1236]. *Verkhovna Rada Ukrainy*. [online] Available at: <<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantynu-ta-zaprovadzhennya-obmezhuvalnih-protiepidemicnih-zahodiv-1236-091220>> (Accessed 06.12.2022)

- Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated June 28, 1996 No. 254k/96-VR]. *Verkhovna Rada Ukrainy* [online]. Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-VR#Text>> (data zvernennia: 06.12.2022 r.)
- Lysenko, A. V., 2021. Shchodo problem kryminalnoi vidpovidalnosti za pidrobku dokumentiv, yaki stosuiutsia provedennia profilaktychnykh shcheplen [Regarding the problems of criminal liability for the forgery of documents related to preventive vaccinations]. In: S. V. Kivalov (red.). *Natsionalnyi universytet «Odeska yurydychna akademiia». Prava liudyny – priorityet suchasnoi derzhavy*. Zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii. m. Odesa, 10 hrudnia 2021 roku. [online]. Odesa : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2021, s. 468–472. Available at: <<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/18687/Лисенко%20А.%20В.%20Щодо%20проблем%20кримінальної%20відповідальності%20за%20підробку%20документів....pdf?sequence=1&isAllowed=y>>
- Mostepaniuk, L. O., 2021. Problemni pytannia zaprovadzhennia kryminalnoi vidpovidalnosti za pidroblennia dokumentiv, shcho stosuiutsia provedennia profilaktychnykh shcheplen [Problematic issues of the introduction of criminal liability for the forgery of documents related to preventive vaccinations.]. In: *Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav. Aktualni problemy kryminalnoho prava*. Materialy XII Vseukrainskoi naukovoteoretychnoi konferentsii, prysviachenoї pamiaty prof. P. P. Mykhailenka. Kyiv, 18 lyst. 2021 r. [online]. Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav, s. 120–122. Available at: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/20138/1/Konf.%20materialy%20krym.%20pravo_VERSTKA_2021_p121-123.pdf>
- Savenko, V. P. and Lukomska, A. A., 2022. Kryminalne pravo u konteksti pandemii COVID-19: kryminalna vidpovidalnist za pidrobku dokumentiv pro shcheplennia [Criminal law in the context of the COVID-19 pandemic: criminal liability for forging vaccination documents]. In: *The 8th International scientific and practical conference "Modern directions of scientific research development"* (January 26–28, 2022) BoScience Publisher, Chicago, USA, p. 1002–1008. (in Ukraine).
- Verkhovna Rada Ukrainy, 2021. *Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo vstanovlennia vidpovidalnosti za pidrobku dokumentiv, shcho stosuiutsia provedennia profilaktychnykh shcheplen* [Draft Law on Amendments to the Criminal Code of Ukraine on Establishing Liability for Forgery of Documents Related to Prophylactic Vaccinations] [online]. Available at: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72830> (Accessed on 11.12.2021 p.) (in Ukraine).
- Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2001. *Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 r. № 2341-III* [Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 04/05/2001 No. 2341-III] [online]. Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>> (Accessed on 11.11.2022 p.) (in Ukraine).
- Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen, 2021. Vidomosti Derzhavnogo reiestru sudovykh rishen [Information from the State Register of Court Decisions] [online]. Available at: <<https://reyestr.court.gov.ua>> (Accessed 11.12.2021 p.) (in Ukraine).
- Zakon Ukrainy Pro zabezpechennia sanitarnoho ta epidemiolohichnoho blahopoluchchia naseleння № 4004-XII, [On ensuring sanitary and epidemiological well-being of the population: Law of Ukraine No. 4004-XII], 1994. *Verkhovna Rada Ukrainy* [online]. Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>> (date of application: 06.12.2022). (in Ukraine).

Стаття надійшла до редакції 06.12.2022

Shebanits D.

**CRIMINAL LIABILITY
FOR FORGERY OF VACCINATION DOCUMENTS AND THEIR USING**

The article is devoted to the analysis of national legislation, in particular numerous by-laws on the problematic issues of vaccination, identification of existing conflicts and gaps that prevent its effective legal regulation. It has been established that in recent years, due to the pandemic caused by the spread of the coronavirus infection among the legal scientific community, the issue of investigating criminal liability in the field of forgery of medical documents has become topical. At the same time, an active dialogue between the state and society on vaccination issues has begun in Ukraine. Cause of increase in the number of representatives of the anti-vaccination movement, publicity and dissemination in the mass media of certain health complications allegedly caused by the vaccine against the infection of COVID-19, the leadership of the country: the Ministry of Health, the Ministry of Education and Science, the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine with of human rights and other representatives of the state authorities were faced with the spread of mistrust among the population on the issue of vaccinations. The urgent need for mass vaccination is not mostly supported by society, so there is a demand for illegal buying of fake vaccination documents and their further use. The data from the Unified State Register of Pre-Trial Decisions regarding the decisions issued for forgery and the use of forged medical documents, in particular, COVID certificates and PCR tests, are provided. It is noted that the current national criminal legislation contains norms that provide for criminal liability for forgery of documents, seals, stamps and forms, sale or use of forged documents, seals, stamps, including official medical documents. The research provides a legal overview of the provisions of the draft Law on Amendments to the Criminal Code of Ukraine on establishing liability for forgery of documents related to preventive vaccinations, as well as outlined the experience of leading European countries regarding criminal liability for forgery and use of vaccination documents. A conclusion was reached regarding the impracticality of introducing enhanced liability for forgery of documents related to prophylactic vaccinations.

Key words: *coronavirus infection COVID-19, falsification of documents, COVID-certificate, PCR test, legislation, criminal responsibility.*